

Futbol Süper Lig Takım Taraftarlarında Fanatizm Düzeyi İle Narsisizm ve Temel Psikolojik İhtiyaç Doyumu Arasındaki İlişkiler

Sezen GÜLEÇ,¹ Fatma KOÇ², Ayşe Hümeysra CENGER³

¹Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi

²Serbest Psikolog

³Serbest psikolog

Öz

Bu çalışmanın amacı, futbol süper lig takım taraftarlarında fanatizm düzeyi ile narsisizm ve temel psikolojik ihtiyaç doyumu arasındaki ilişkileri incelemektir. Araştırma ilişkisel tarama modeli kapsamında yürütülmüştür. Araştırmanın katılımcıları, futbol süper lig takımlarından birinin taraftarı olan 225'i kadın ve 136'sı erkek olmak üzere 361 kişiden oluşmaktadır. Araştırma verileri Futbol Taraftarı Fanatiklik Ölçeği, Narsistik Hayranlık ve Rekabet Ölçeği, Yeni Psikolojik İhtiyaç Değerlendirme Ölçeği kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma bulgularına göre fanatizm düzeyi cinsiyet bakımından erkekler lehine anlamlı bir farklılık göstermekte, narsisizm ve temel psikolojik ihtiyaç doyumu ise cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermemektedir. Fanatizm ile narsisizm ve temel psikolojik ihtiyaç doyumu arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Narsisizm ve temel psikolojik ihtiyaç doyumu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Narsisizm, fanatizm düzeyinin anlamlı bir yordayıcısı iken temel psikolojik ihtiyaçlar fanatizm düzeyini yordamamaktadır. Narsisizm ve temel psikolojik ihtiyaç doyumu birlikte, fanatizm düzeyini %11 oranında açıklamaktadır. Araştırma sonunda, bulgular doğrultusunda fanatizmin açıklanmasına ilişkin yorumlar yapılmış ve önleyici çalışmalarla ilgili önerilerde bulunulmuştur.

Orijinal Makale

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi: 24.03.2024
Kabul Tarihi: 29.04.2024
Online Yayın Tarihi: 30.04.2024

Anahtar kelimeler: Süper lig, taraftar, fanatizm, narsisizm, temel psikolojik ihtiyaçlar.

The Relationship Between Fanaticism Level And Narcissism and Basic Psychological Needs Satisfaction in Football Super League Team Fans

Abstract

The aim of this study is to examine the relationships between the level of fanaticism and narcissism and basic psychological need satisfaction in football super league team fans. The research was conducted within the scope of relational survey model. The participants of the study consisted of 361 people, 225 women and 136 men, who were fans of one of the football super league teams. The research data were obtained by using the Football Supporter Fanaticism Scale, the Narcissistic Admiration and Rivalry Scale, and the New Needs Assessment Questionnaire (NNAQ). According to the research findings, fanaticism level shows a significant difference in favor of men in terms of gender, while narcissism and basic psychological need satisfaction do not show a significant difference according to gender. There is a significant negative relationship between fanaticism and narcissism and basic psychological need satisfaction. A significant positive relationship was found between narcissism and basic psychological needs satisfaction. While narcissism is a significant predictor of fanaticism level, basic psychological needs do not predict fanaticism level. Narcissism and basic psychological needs satisfaction together explain the level of fanaticism by 11%. At the end of the research, comments were made on the explanation of fanaticism in line with the findings and suggestions were made regarding preventive studies.

Original Article

Article Info

Received: 24.03.2024
Accepted: 29.04.2024
Online Published: 30.04.2024

Keywords: Super League, fans, fanaticism, narcissism, basic psychological needs.

Sorumlu Yazar: Sezen GÜLEÇ
e-mail: gulecsezen@gmail.com

How to cite this article: Güleç, S., Koç, F., & Cenger, A.H. (2024). The Relationship Between Fanaticism Level And Narcissism and Basic Psychological Needs Satisfaction in Football Super League Team Fans. *Journal of Global Sport and Education Research*, VII (1):79-87. DOI: 10.55142/jogser.1458044

GİRİŞ

Dünyada ve Türkiye’de futbol sadece bir oyun olmanın ötesine geçerek bir sanayi dalı, ticari kazanç kapısı haline gelmiştir. Bu durumun önemli kaynaklarından biri, fanatik taraftarlardır. Taraftar, takımına bağlı olan ve çeşitli branşlarda onu destekleyen, takımının oyuncularına karşı pozitif tutumlara sahip kişileri temsil ederken (Arslanoğlu, 2005); fanatik taraftar takımını hayatının her alanına yansıtan kişileri ifade etmektedir (Dalpian vd., 2014). Fanatizm sözlük anlamıyla; aşırı bağlılıktan doğan katı ve tavizsiz davranışları kapsayan bir akımdır. Bu akım siyasetten spora kadar yaşamın çeşitli alanlarında görülebilmekte, bazı tepkisel davranışları da beraberinde getirebilmektedir. Fanatikleşme, modern toplumlarda insanların yalnızlaştırılmasına bir tepki olarak bireyin kendini topluma kabul ettirme yollarından biri olarak görülebilir (Erkal vd., 1997). Fanatik taraftar birçok kurum, kuruluş ve kişi tarafından fayda sağlanabilecek ve ulaşımı basit olan bir kişi haline gelmektedir. Fakat fanatik taraftar, grubun ona sağladığı aidiyet duygusu ve takımına olan psikolojik bağlılığından kaynaklı olarak, bu durumun farkına varamamaktadır (Yıkılmaz, 2017). Fanatik taraftar, takımını hayatının merkezine koyarak kendini ikinci plana atmaktadır.

Narsist bireyin diğer kişilerle olan ilişkisi, fanatiklerden farklı olarak bağımlılık düzeyinde seyretmemekte, aksine daha soğuk ve bireysel olma eğilimindedir (Miller vd., 2013). Fanatik taraftar, ait olduğu grubun fikirlerine katılmakla birlikte grup içi alınan kararlara da uyma davranışı gösterir. Bu kişilerin gruba aidiyeti, bir bağlılığı ve bağımlılığı vardır. Patolojik boyutta yer alan narsisizmde ise kişi, bebeklikten itibaren bakım verenin ihmalkâr davranışları sonucu kendi kendine yetebilme olgusunu deneyimlemektedir (Karaaziz ve Atak, 2013). Bunun yanında narsisizmin ebeveynlerin çocuğa aşırı hayranlık duyması ve şımartması nedeniyle de oluşabileceği (Milion, 1981), ancak bu şişirilmiş kendiliğin diğerleriyle ilişkilerin sürdürülmesinde güçlükler neden olabileceği ifade edilmektedir (Karaaziz ve Atak, 2013).

Fanatizm olgusunda ise bir grup aidiyeti ve grupla beraber hareket etme durumu söz konusudur. Fanatizm olgusunun kişiyi bu denli grubuna bağımlı hale getirmesindeki asıl neden, bireyin hayatta istediğini elde edememesidir (Ayan, 2006). Kişi kendi hayatında bir başarı kazanamadığı ve kendini ailesine, çevresine kanıtlayamadığı için bu bağımlılık kişi için elzem hale gelmiştir. Bireyin davranışlarında, kendisiyle benzer durumlarda olan diğer insanlarla bir araya geldiğinde, grupla bir olmanın verdiği güvenle sapmalar görülebilmektedir (Ayan, 2006). 11 Aralık 2023 tarihinde gerçekleşen Ankaragücü Rizespor karşılaşması bu duruma örnek verilebilir. İlgili karşılaşmada maalesef, klüp başkanının hakeme fiziksel şiddet uygulaması şeklinde talihsiz bir olay yaşanmıştır. Kulüplerin başkanları, yönetim kadroları ve teknik direktörleri de fanatizm olgusunun büyüleyici etkisi altında kurumsal kimliklerine zarar verebilecek davranışlar sergileyebilmektedirler.

Kişiyi harekete geçirebilen temel nedenin ihtiyaçlar olduğu bilinmektedir (Hamurcu ve Sargın, 2011). Öz Belirleme Kuramı’na göre bireyler, hayatının gidişatını değiştirebilen aktif organizmalardır ve bu organizmaların sağlıklı bir şekilde büyüyüp gelişmesi için psikolojik ihtiyaçlarının giderilmesi gerekmektedir (Ryan ve Deci, 2000). Heckert ve diğerlerine (2000) göre bu ihtiyaçlar, özerklik, başarı, başatlık, ilişki ihtiyacı olarak adlandırılmaktadır. Özerklik

ihtiyacı bireyin bir işi başlatma, devam ettirme ve bunun yanında seçim yapması olarak adlandırılmaktadır. İlişki ihtiyacı bireyin diğer kişilerle bağlantı içerisinde bulunmak istemesi, buna ihtiyaç duymasındır (Cihangir Çankaya, 2000). Başatlık ihtiyacı bireyin diğerlerinden daha baskın ve güçlü olma arzusunu ifade etmektedir (Hamurcu ve Sargın, 2011). Başarı ihtiyacı ise bireyin önceki performansını daha da geliştirmek istemesi, diğer bireylerden üstün olma arzudur (Yiğit, 2012). Psikolojik ihtiyaçların doyurulması kişiye kalıcı bir iyilik hali ve bütünlüğe bir benlik sağlamaktadır (Heckert vd., 2000; Ryan ve Deci, 2000). Bu ihtiyaçlar karşılandığında, bireyler muhtemelen özerk motivasyon, psikolojik iyilik ve uyumlu biliş, duygulanım veya davranış biçimlerini rapor edeceklerdir (Ryan ve Deci, 2017). Buna karşılık, bu ihtiyaçlar engellendiğinde, bireyler motivasyonlarının kontrol altında olduğunu veya motivasyonlarının azaldığını hissedecek ve uyumsuz biliş, duygulanım veya davranışın yanı sıra psikolojik rahatsızlık da bildireceklerdir (Costa vd., 2015). Sağlıklı bir benlik geliştiremeyen ve kendisiyle bir bütünlük sağlamayı başaramayan bireylerin, yüceltme mekanizmasını kullanarak bir gruba yüksek düzeyde bağlılık geliştirme yoluyla temel psikolojik ihtiyaçlarını doyurma eğilimi olabileceği, bunun sonucunda da fanatizm düzeyinde bir artış meydana gelebileceği düşünülebilir.

Popüler kültürde öne çıkan spor fanatikliğinin bir sonucu olarak görülebilecek şiddet olaylarını kontrol altına almak adına fanatizm davranışı, son yıllarda sıklıkla araştırılmaya başlanmıştır. Araştırmalarda fanatik ile takım arasındaki psikolojik bağa vurgu yapılmaktadır. Fanatizm insanın muhakeme yeteneğini devre dışı bırakacak ölçüde tutkulu ve coşkulu bir bağlılık olarak ifade edilmektedir. Taraftar ile fanatik arasındaki fark, fanatiğin takımına körü körüne bağlanmasıdır. Bu bağlılık, şiddet davranışlarıyla yakından ilişkilidir (Poyraz, 2007; Taşmektepligil vd., 2015). Futbolun önemli sorunlarından biri olan şiddet davranışlarını önlemek üzere fanatizm olgusunun bileşenlerini incelemek önemlidir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, süperlig futbol takım taraftarlarının fanatizm düzeylerini narsisizm ve temel psikolojik ihtiyaç doyumunu bağlamında incelemektir. Alan yazında fanatizm düzeyini bu değişkenler açısından inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Fanatizm olgusunun nedenlerinin daha iyi anlaşılması ve fanatizmi önleyici uygulamalar yapılması adına yol gösterici olabilir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma, nicel araştırma modellerinden ilişkisel tarama modeli kapsamında yürütülmüştür. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha fazla değişkenden birlikte değişim varlığını incelemek üzere yapılmaktadır (Karasar, 2016).

Örneklem

Araştırmanın örneklemini 225 erkek ve 136 kadın olmak üzere toplam 361 futbol süper lig taraftarı oluşturmaktadır. Katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemiyle araştırmaya dahil edilmiştir. Katılımcıların yaşları 18 ile 24 arasında değişmektedir, yaş ortalaması 21,20'dir. Katılımcılara Google Formlar aracılığıyla, çevrimiçi platformda ulaşılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu, araştırmacılar tarafından hazırlanmış, cinsiyet ve yaş demografik bilgilerine ilişkin ifadelerin bulunduğu formdur.

Futbol Taraftarı Fanatiklik Ölçeği, Türk Futbol izleyicilerinin taraftarlık tutumunu belirlemeye yönelik olarak Taşmektepligil ve diğerleri (2015) tarafından geliştirilmiştir. Ölçekte 4'lü likert tipi ("1" Kesinlikle Katılıyorum, "2", Katılıyorum, "3", Katılmıyorum, "4", Kesinlikle Katılmıyorum) toplam 13 madde bulunmaktadır. Ölçekte 2 alt boyut bulunmaktadır. Birinci alt boyut "şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi" 8 maddeden oluşurken ikinci alt boyut olan "kurumsal aidiyet" 5 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı .87'dir.

Narsistik Hayranlık ve Rekabet Ölçeği, Beck ve diğerleri (2013) tarafından geliştirilmiş, Demirci ve Ekşi (2017) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. 18 sorudan oluşan ölçekte 6'lı likert tipi ("1" Hiç Katılmıyorum, "6" Tamamen Katılıyorum) kullanılmıştır. Ölçekte "hayranlık" ve "rekabet" boyutları bulunmaktadır. Hayranlık boyutu büyüklenme, benzersizlik ve cazibe alt boyutlarından oluşurken; rekabet boyutunun alt boyutları saldırganlık, üstünlük ve değersizleştirmedir. Ölçeğin iç tutarlılık kat sayıları hayranlık boyutu için .84 ve rekabet boyutu için .80 olarak hesaplanmıştır. Ölçek toplamı için iç tutarlılık katsayısı ise .80 olarak bulunmuştur.

Yeni Psikolojik İhtiyaçlar Değerlendirme Ölçeği, Heckert ve diğerleri (2000) tarafından geliştirilmiş, Türkçe'ye uyarlama çalışmaları Kesici (2008) tarafından yapılmıştır. Ölçek, 5li likert tipi ("1" Hiç Katılmıyorum, "2" Katılmıyorum, "3" Kararsızım, "4" Katılıyorum, "5" Tamamen Katılıyorum) 20 madde bulunmaktadır. Ölçekte 4 alt boyut bulunmaktadır. Alt boyutlar sırasıyla başarı, ilişki, özerklik ve başatlık şeklindedir. Ölçek toplamı iç tutarlılık kat sayısı .80'dir. Ölçeğin alt boyutları iç tutarlılık kat sayıları başarı için .81, ilişki için .77, özerklik için .60 ve başatlık için .77 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Veriler Google Formlar aracılığıyla çevrim içi yolla toplandıktan sonra gerekli istatistiksel analizlerin yapılması için hazır hale getirilmiştir. Analizler SPSS-23 paket programı ile gerçekleştirilmiştir. Öncelikle verilerin normal dağılım varsayımını karşılama durumunu değerlendirmek üzere çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiş, bununla birlikte diğer betimsel istatistikler hesaplanmıştır. Ardından verilerin analizinde T testi, Pearson Momentler Çarpımı korelasyon analizi ve çoklu regresyon analizi kullanılmıştır.

BULGULAR

Verilerin normallik varsayımını karşılama durumunu incelemek üzere hesaplanan betimsel istatistikler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Normal dağılım varsayımına ilişkin betimsel istatistikler

Değişkenler	Çarpıklık Katsayısı	Çarpıklık/S td Hata	Basıklık katsayısı	Basıklık/ Std Hata	Medyan	Mod
Fanatizm	-,332	,128	-,591	,256	2,85	2,77
Narsizm	,383	,128	,259	,256	3,11	3,15

Psikolojik İhtiyaçlar	-,355	,128	1,417	,256	3,95	3,92
-----------------------	-------	------	-------	------	------	------

Verilerin normal dağılım arasında olduğunu ifade edebilmek için basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1,5 ile +1,5 arasında olması gerekmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Tablo 1 incelendiğinde, fanatizm narsisizm ve psikolojik ihtiyaçların basıklık ve çarpıklık değerlerinin kabul edilen aralıkta olduğu ve normal dağılım varsayımının karşıladığı görülmektedir. Verilerin cinsiyete göre hesaplanan T-testi sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Fanatizm, narsisizm ve temel psikolojik ihtiyaç doyum düzeyinin cinsiyete göre t-testi sonuçları

Değişken	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	T-test		
					t	sd	p
Fanatizm	Kadın	136	2,57	,74	7,269	359	,000
	Erkek	225	3,10	,55			
Narsisizm	Kadın	136	3,10	,84	-,821	359	,412
	Erkek	225	3,18	,87801			
Psikolojik İhtiyaçlar	Kadın	136	3,87	,41	-1,480	359	,140
	Erkek	225	3,94	,47			

p<,05

Tablo 2’de bireylerin fanatizm, narsisizm ve temel psikolojik ihtiyaç doyum düzeyinin cinsiyet değişkene göre T-testi sonuçları görülmektedir. Sonuçlara göre fanatizm düzeyi cinsiyete göre kadınlar lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir. Narsisizm ile temel psikolojik ihtiyaç doyum düzeyinde, kadın ve erkek cinsiyetleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır. Araştırma değişkenlerine ilişkin Pearson Momentler Çarpımı korelasyon analizi sonuçları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Fanatizm, narsisizm ve temel psikolojik ihtiyaç doyum düzeyine ilişkin korelasyon analizi sonuçları

	Fanatizm	Narsisizm	Psikolojik İhtiyaçlar
Fanatizm	1		
Narsisizm	-,327**	1	
Temel Psikolojik İhtiyaçlar	-,175**	,417**	1

**p<0,01

Tablo 3 incelendiğinde fanatizmin narsisizm ile negatif yönde orta düzeyde ($r=-,327$, $p<0,01$), temel psikolojik ihtiyaç doyumunu ile negatif yönde düşük düzeyde ($r = -,175$, $p<0,01$) anlamlı ilişkiler içinde olduğu görülmektedir. Temel psikolojik ihtiyaç doyumunu ve narsisizm arasında ise pozitif yönde orta düzeyde ($r=,417$, $p<0,01$) anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Narsisizm ve

temel psikolojik ihtiyaç doyumunun fanatizm düzeyini yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Narsisizm ve temel psikolojik ihtiyaç doyum düzeyinin fanatizmi yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları

Değişken	B	Standart Hata B	β	T	P	Kısmi r	İkili r	Tolerance	VIF
Sabit	3,874	3,17	-	12,237	,000	-	-		
Narsisizm	-,257	0,46	-,307	-5,590	,000	-,327	-,283	,826	1,210
Temel Psikolojik İhtiyaçlar	-,076	,088	-,047	-,863	,389	-,175	-,046	,826	1,210
R=,329	R ² =,109								
F _(2,358) =21,794	P=,0000								

Tablo 4 incelendiğinde narsisizmin fanatizm düzeyini negatif yönde anlamlı bir şekilde yordadığı ($r=-,327$ $p=,000$) görülmektedir; ancak temel psikolojik ihtiyaç doyumunu fanatizm düzeyini anlamlı bir şekilde yordamamaktadır ($r=-,175$ $p=,389$). Narsisizm ve temel psikolojik ihtiyaç doyum düzeyi birlikte fanatizm düzeyini %11 oranında açıklamaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Fanatizm ülkemizde ve dünyada, sonuçları itibariyle, sorun teşkil eden bir olgudur. Kişilerin bir gruba aidiyet ihtiyacı hissetmesi sonucu ortaya çıkan fanatizm kişide sapma davranışlarına neden olmaktadır. Araştırma sonuçları, erkeklerin fanatizm düzeyinin kadınlardan daha yüksek olduğunu göstermektedir (Bahçe ve Turan, 2022; Doğaner vd., 2021; Gantz ve Wenner, 1995). Bu çalışmada da fanatizm düzeyi cinsiyetler arası anlamlı bir farklılık göstermiştir. Erkeklerin fanatizm düzeyi kadınlara göre daha yüksek çıkmıştır. Doewes ve diğerlerine (2020) göre, kadınlar hayatlarına futbolu entegre etmekte zorlanırken, erkekler bunu aidiyet duygusuyla beraber rahatlıkla gerçekleştirmektedir. Bu çalışma sonuçlarına göre narsisizm ve temel psikolojik ihtiyaç doyum düzeyi, cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Alan yazın incelendiğinde, bazı çalışmalar narsisizm değişkeni için cinsiyetler arası anlamlı bir farklılık bulamamışken (Kocakula, 2012; Koşan, 2015; Orhan, 2014), bazı çalışmalar erkekler lehine cinsiyetler arası anlamlı bir farklılık bulmuştur (Foster vd., 2003; Grijalva vd., 2015). Çalışmalar arasındaki farklılıkların örneklem kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Temel psikolojik ihtiyaç doyumunu konusunda, cinsiyetler arası anlamlı bir farklılığın bulunmadığı çalışmalar mevcuttur (Gençtanırım ve Tay, 2015; Yiğit, 2012).

Araştırmanın bir diğer bulgusu, fanatizm düzeyinin narsisizm ve temel psikolojik ihtiyaç doyumunu ile negatif yönde anlamlı ilişkiler içinde olmasıdır. Bununla birlikte, narsisizm fanatizm düzeyini yordamakta ve temel psikolojik ihtiyaç doyumunu ile birlikte fanatizmin %11’ini açıklamaktadır. Psikanalitik yaklaşıma göre narsisizm bireyin libidinal enerjisini kendine yöneltmesi ile açıklanabilmektedir (Quinodoz, 2020). Kimi zaman patolojik olarak

nitelendirilen narsisizm, kimi zaman da normal gelişim sürecinin bir parçası, benlik saygısının bir yönü olarak değerlendirilmektedir (Levy vd., 2011). Narsisizm, bir kişilik özelliği olarak kendine odaklı olma ve ilişkileri önemsememe ile karakterizedir (Campbell ve Foster, 2007). Fanatizm ise bir gruba bağlılığı ve adanmışlığı temsil etmektedir. Bununla birlikte, temel psikolojik ihtiyaç doyumu benlik saygısı ile pozitif yönde ilişkilidir, saldırganlık davranış paternlerini ise azaltmaktadır (Sharma, 2022). Fanatizmin, saldırganlık ve şiddet davranışlarını beraberinde getirdiği bilinmektedir. Bu bağlamda araştırma bulgularının alan yazın ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Narsistler kendileri hakkında yüksek görüşlere sahiptir, kendilerine aşırı güvenirlere ve yeteneklerini abartırlar. Ayrıca başkalarıyla sağlıklı ilişkiler sürdürmekle pek ilgilenmezler, nitekim başkalarının refahı konusunda (en iyi ihtimalle) kayıtsızdırlar. Bu doğrultuda, narsistlerin özerklik ve yeterlik ihtiyaç doyumunun yüksek, ancak ilişkili olma ihtiyaç doyumunun düşük olacağı öngörülmektedir (Sedikides vd., 2019). Öz Belirleme Kuramı perspektifinden bakıldığında (Ryan vd., 2016), narsistlerin ihtiyaç eksikliğinden muzdarip olduğu düşünülebilir. İlişkisel saldırganlıklarının yanı sıra, aşındırıcı ve cesur kişilerarası tarzları, özerklik, yeterlilik ve ilişki kurma konusundaki temel eksiklikleri veya hayal kırıklıklarını telafi etme işlevi görebilir (Fatfouta ve Schröder- Abe, 2018). Narsisizm ile fanatizm arasındaki ilişki alan yazında iki farklı görüş olarak ele alınmaktadır. Bu görüşlerden birincisi, çocuklukta yetersiz kapsayıcılıkta ilişkilerin deneyimlenmesi ile savunmacı narsistik örgütlenmelerin, fanatizm olarak kendini gösteren fantezileri doğurduğudur (Cassorla, 2020). İkinci bir görüş ise, bireylerin sağlıklı narsisizm düzeyi ile de açıklanabilen değerli olma duygusu yeterli düzeyde olmadığına, bu duyguyu bir gruba ait olma aracılığıyla elde etme eğiliminde olabileceğidir. Nitekim bu gibi durumlarda olan bireyler, fanatik olarak bir gruba (içinde “var olduğunu hissettiği”) bağlanmaya, grup ile birlikte suç işleme ve saldırganlık davranışları göstermeye daha açıktır (Arendt, 1963). Bu doğrultuda, temel psikolojik ihtiyaçları doyuma ulaşmamış bireylerin özerk, yeterli ve diğerleri ile anlamlı ilişkiler içinde hissetmemeleri nedeniyle, bu ihtiyaçlarını doyuma ulaştırmak amacıyla bir gruba fazlaca bağlanma yoluna gidebileceği yorumu yapılabilir.

Çalışmanın en önemli sınırlılığı, belirli bir yaş aralığından ilgili verilerin elde edilmiş olmasıdır. Bu çalışma ergenler, orta ve ileri yetişkinler olmak üzere farklı gelişim dönemlerinde tekrar edilebilir ve sonuçlar karşılaştırılabilir. Çalışmanın özgünlüğü ve farklı olumsuz davranışlara neden olan fanatizme dikkat çekmesi, araştırmanın güçlü yönlerindedir. Bu bağlamda, bireylerin fanatizm düzeylerinin yükselmesi ve buna bağlı olarak saldırganlık gibi istenmeyen davranışların önlenmesi amacıyla narsisizmin benlik saygısı ile ilişkili olan sağlıklı yönünü ve temel psikolojik ihtiyaçların doyumunu destekleyici çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Arendt, H. (1963). *Eichmann in Jerusalem: A Report on the Banality of Evil*. New York: Viking Press.
- Arslanoğlu, K. (2005). *Futbolun psikiyatrisi* (1.Baskı). İthaki Yayınları.
- Ayan, S. (2006). Şiddet ve fanatizm. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(2), 191-209.
- Back, M. D., Küfner, A. C., Dufner, M., Gerlach, T. M., Rauthmann, J. F., & Denissen, J. J. (2013). Narcissistic admiration and rivalry: Disentangling the bright and dark sides of narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 105(6), 1013. <https://doi.org/10.1037/a0034431>
- Bahçe, A., ve Turan, M. B. (2022). Üniversite öğrencilerinin fanatizm düzeyleri ile marka tercihleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 5(3), 449-473. <https://doi.org/10.38021/asbid.1148848>
- Baloğlu, B., Baloğlu, F., ve Erkal, M. (1997). *Ansiklopedik sosyoloji sözlüğü*. Der Yayınları.
- Campbell, K. W. & Foster, J., D. (2007). *The narcissistic self: Background, an extended agency model, and ongoing controversies*. In C. Sedikides, & S. Spencer (Eds.), *The self* (p. 115-138). New York: Psychology Press.
- Cassorla, R. (2020). Fanaticism: Reflections based on phenomena in the analytic field. *The International Journal of Psychoanalysis*, 100(6), 1338-1357. <https://doi.org/10.1080/00207578.2019.1672176>
- Cihangir Çankaya, Z. (2009). Özerklik desteği temel psikolojik ihtiyaçların doyumu ve öznel iyi olma: Öz-Belirleme Kuramı. *Türk Psikolojik Danışman ve Rehberlik Dergisi*, 4(31), 23-31.
- Dalpian, P.R.C., Zylbersztejn, V.S., Batistella, Z., ve Rossi, V.A.V. (2014). Fanatical women and soccer: An exploratory study. *Soccer & Society*, 15(4), 564-577. <https://doi.org/10.1080/14660970.2013.828598>
- Demirci, İ. ve Ekşi, F.(2017). Büyükleme narsizminin iki farklı yüzü: Narsistik hayranlık ve rekabetin mutlulukla ilişkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 46, 37-58. <https://doi.org/10.15285/maruaeabd.330008>
- Doewes, R. I., Purnama, S. K., Islahuzzaman, N. (2020). The miracle of women supporters' fanaticism in Indonesian football. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 24(02). doi:10.37200/IJPR/V24I2/PR200531
- Doğaner, S., Erdevciler, Ö., Balcı, V., Uyar, Y., vd. (2021). Futbol taraftarlarının fanatiklik düzeylerinin belirlenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 19(4), 257-269. <https://doi.org/10.33689/spormetre.1000343>
- Fatfouta, R., & Schröder-Abé, M. (2018). Agentic to the core? Facets of narcissism and positive implicit self-views in the agentic domain. *Journal of Research in Personality*, 74, 78–82. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2018.02.006>
- Foster, Joshua. D. Campbell, W. Keith., & Twenge, Jean. M. (2003). Individual differences in narcissism: Inflated self-views across the lifespan and around the World. *Journal of Research in Personality*, 37(6), 469-486. [https://doi.org/10.1016/S0092-6566\(03\)00026-6](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(03)00026-6)
- Gantz, W., ve Wenner, L. A. (1995). Fanship and television sports viewing experience. *Sociology of Sport Journal*, 12(1), 56-74. <https://doi.org/10.1123/ssj.12.1.56>
- Gençtanırım, D., ve Tay, B. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının psikolojik ihtiyaçları. *İlköğretim Online*, 14(2), 647-656. <https://doi.org/10.17051/io.2015.73974>
- Grijalva, E., Newman, D. A., Tay, L., Donnellan, M. B., Harms, P. D., Robins, R. W., & Yan, T. (2015). Gender differences in narcissism: a meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 141(2), 261. <https://doi.org/10.1037/a0038231>
- Hamurcu, H. ve Sargın, N. (2011). Lise öğrencilerinin boyun eğme davranışları ile psikolojik ihtiyaçları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(31), 171-187.
- Heckert, T.M., Cuneio, G., Hannah, A.P., Adams, P.J., Droste, H.E., Mueller, M.A. vd. (2000). Creation of a new needs assessment questionnaire. *Journal of Social Behavior & Personality*, 15(1), 121-136.

- Kesici, Ş. (2008). Yeni psikolojik ihtiyaç değerlendirme ölçeğinin türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması: Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (20), 493-500.
- Karaaziz, M. ve Erdem Atak, İ. (2013). Narsizm ve narsizmle ilgili araştırmalar üzerine bir gözden geçirme. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 1(2), 44-59. <https://doi.org/10.7816/nesne-01-02-03>
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi*. İstanbul: Nobel Yayınları
- Kocakula, Ö. ve Altunoğlu, A.E. (2012). Narsistik ve obsesif kompulsif kişilik bozukluklarının karar verme süreçlerine etkisi. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 1(2), 114-131.
- Koşan, Y., ve Kılıç, E. (2022). Üniversite öğrencilerinin narsisizm ve saldırganlık düzeylerini etkileyen facebook davranışlarının chaid analizi ile belirlenmesi. *Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 348-369.
- Levy, K. N., Ellison, W. D., & Reynoso, J. S. (2011). A historical review of narcissism and narcissistic personality. In W. K. Campbell & J. D. Miller (Eds.), *The Handbook of Narcissism and Narcissistic Personality Disorder, Theoretical Approaches, Empirical Findings, and Treatments* (pp. 3-13). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc.
- Miller, J. D., Few, L. R., Wilson, L., Gentile, B., Widiger, T. A., MacKillop, J., & Keith Campbell, W. (2013). The Five-Factor Narcissism Inventory (FFNI): A test of the convergent, discriminant, and incremental validity of FFNI scores in clinical and community samples. *Psychological Assessment*, 25(3), 748. <https://doi.org/10.1037/a0032536>
- Orhan, G. (2014). Narsisizm etiyojisi ve dindarlıkla ilişkisi. *Yayınlanmış yüksek lisans tezi*. Erciyes Üniversitesi.
- Poyraz, H. (2007). Fanatizm, bağlanma ve ahlak. *Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi*, 53, 27-36.
- Ryan, R. M., Deci, E. L., & Vansteenkiste, M. (2016). Autonomy and autonomy disturbances in self-development and psychopathology: Research on motivation, attachment, and clinical process. In D. Cicchetti (Ed.), *Developmental psychopathology*, Vol. 1 (pp. 385-438). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination Theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>
- Sedikides, C., Ntoumanis, N., & Sheldon, K. M. (2019). I am the chosen one: Narcissism in the backdrop of self-determination theory. *Journal Of Personality*, 87(1), 70-81. <https://doi.org/10.1111/jopy.12402>
- Sharma, P. (2022). Role of basic psychological needs satisfaction in self esteem and aggression. *The International Journal of Indian Psychology*, 10 (1), 985-1008. <https://doi.org/10.25215/1001.101>
- Tabachnick, B.G. & Fidell, L.S. (2013). *Using multivariate statistics*. (6th Ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Taşmektepligil, M., Y., Çankaya, S. ve Tunç, T. (2015). Futbol Taraftarı Fanatiklik Ölçeği. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 41-49.
- Quinodoz, J.-M. (2020). *Freud'u okumak*. (A. G. Küey, Dü., B. Kolbay, & Ö. Soysal, Çev.) İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Yağbasan, M. ve Kahraman, Ç. (2016). Fanatizm kıskacında taraftarlık algısı (Elazığspor- Malatyaspor rekabeti özelinde bir alan araştırması. *Tarih Okulu Dergisi*, 9(27), 601-634. <http://dx.doi.org/10.14225/Joh959>
- Yıkılmaz, A. (2017). Süper lig takım taraftarlarına yönelik psikolojik bağlılık düzeyleri ile fanatizm düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yayınlanmış doktora tezi*. Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yiğit, R. (2012). Konya ilinde öğrenim gören yabancı uyruklu üniversite öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının bir kısım değişkenler bakımından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (27), 317-326.